

Jaar 1410 - 1413

Jaar 1410 – 1412 - Hommel en bier te Brugge en Ieper

Te Nieuwpoort was het in de 15de eeuw verplicht indien men Hollandse 'hoppinbier' wilde verkopen, om een 'kanneken' uit te hangen.

Archief stad Nieupoort, cuerboek, fol. XXIX v^o en XXX:

Dat so wat Hollander die hoppinbier briinghen binder stede vander Nieupoort...
Item, dat so wat coopliden van hoppinvier, die hoppinvier an groots copen zullen of vercopen, moeten een kannekiin hute steken, mids dat zij enich vercopen wille bij der mate...

Ook hier was er zoals in Hazebroek een verbod op het mengen van verschillende soorten bier:

(cuerboek, fol. Xxxv^o) 'Dat so wie bevonden wert dat hij hoppin bier (aan)ghevult zal hebben met Aembuerger biere, of haemburgher bier met hoppin biere, verbeurt telker waerf iij lb.'

Hommel te Brugge

*Het Sint-Janshospitaal te **Brugge** had zijn eigen 'brauhaus' reeds in **1402** en kocht alsdan reeds voor eigen brouwsel zekere hoeveelheden 'ommelen' en 'gruten' aan. (16) (rekening 1402 f. 58v)*

*Een zekere A.V. die deze informatie opzocht, voegt hierbij dat 'de herkomst van de hommel niet wordt aangeduid, doch de term laat vermoeden dat de aangekochte hop uit het **Poperingse** hommelgebied afkomstig was'.*

*Wanneer het hospitaal rond **1530** zowel in het Poperingse als in het Aalsterse hop koopt, gebruikt men in de rekeningen het woord 'hoppe' en voegt men er de plaats van herkomst aan toe: Poperinsche of Aelstersche hoppe.*

De cromsteert – munt uit de tijd van Jan zonder vrees

Bier en hop te Ieper

*In Ieper verpachtte men de bieraccijns of –assise – op de **2de april 1409**.*

Eerst van der assise van bier ende van mede van tween quaertiere de welcke vielen teen up den eesten dach van hoymaend ende tander up den eersten dach van octobre voorseid, de welke assise doe verpacht hadde Michiel van Sconevelt omme 47 lb p de wouke, comt van den voorseiden tween quartieren 1222 lb (pond) parisis.

Item van de assise van bakers ende van brauwers de welke verpacht hadde Wouter Been omme 25 lb 10 schellingen de wouke comt van deesen voorseiden tween quaertieren 663 pond parisis.

Het jaar daarop in 1410 pachtte Janne Dicelanghe het bieraccijns voor 3 jaar en Michiel van Scoonvelt pachtte nu de assise van de brouwers.

Onze Jan zonder Vrees gaf aan de Ieperlingen op de 29de mei 1411 het voorrecht dat er binnen één mijl buiten de stadsgrenzen, geen herbergen mochten uitgebaat worden. Dit betekende ook dat ook niet getapt of gebrouwen mocht worden zonder dat de Ieperlingen hun akkoord gaven en hun accijns geïnd hadden. Hiervoor kreeg onze Jan van Ieper '15.000 kronen van dertig groten ieder, nieuwe munte.

Het voorrecht dat de Ieperlingen hier kregen probeerden ander steden ook te verkrijgen. Gelukkig voor Poperinge viel onze stede buiten de 1 mijlsgrens.

LVI.

Aus einer ungedruckten Keure van Ypre ambacht¹⁾. Vom Jahre 1422.

Art. 118.

Van durghinghen waerheden.

Item so wie bedraghen sal zyn in souverainen waerheden of anders van enechen faite, dat men verklaersen zal t'fait, an wien dat ghedaen es, waerom ende te wat steiden: te dien hende dat elc weten mach hoe hi hem ghehelpen mach metten rechte jeghen die bedrachte up dat hi t'onrechte bedreghen was.

Art. 127.

Van waerheden te houdene.

Item dat men van nu voortan alle waerheden houden zal met v scepenen of meer ende vii notable mannen of meer ende dat ghene persoon zitten over man ende scepen beeden.

Keure de 1429.

Art. 11.

Van onnutte ende onproffetelic te zine.

Item zo wie ghehouden wert van onnutte ende onproffytelic te zine, in de Castelrie van Ypre, ende daer in verclaerst staet de cause ende redepe, waeromme hijt es; die wert ghebannen een jaer uuten lande van Vlaendren; es te wetene, de man up de galghe, ende twyf up den pit.

1) Im Provinzialarchive von Westflandern zu Brügge.

Uit de **Ieperse costumen** die gedateerd zijn op de 20ste november 1422 leren we dat er eigenaardig genoeg binnen de casselrij Ieper, alleen herbergen uitgebaat mochten worden nabij de **begraafplaatsen**. Verder mochten er nog komen op plaatsen waar van oudsher tavernes hadden bestaan en in gehuchten met minimum acht woningen. Overtredingen werden bestraft met drie ponden parisis boete, een staf die gold zowel voor de herbergier als voor elk individu dat in het illegaal lokaal op drankverbruik werd betrapt.

Verder werden de brouwers in alle parochies, voorgeschreven dat twee beëdigde **bierproevers** moesten aangesteld worden en overtredingen werden bestraft met 3 pond parisis boete. De bier proevers kregen als salaris 2 schellingen parisis per gekeurd brouwsel. Een ander belangrijk voorschrift draagt als titel '**Van naer de bedeclocke te blivene in taverne**'

Met de bedeclocke wordt de angelusklok bedoeld en die luidde elke dag om 6 uur 's morgens en 's avonds en op het middaguur. Dus op die tijden mocht zich niemand in de taverne bevinden – weliswaar buiten de wil van de waard.

Dat achter de bedeclocke niemant en comme noch en blive in eeniche herberghe of taverne buten de wille van den wert ofte werdinne, up de boete van iij lb up dat hem yement beclaghede.

Anders gezegd, de waard had de macht iedereen die hem niet aan stond na 6 u 's avonds op straat te zetten.

*In deze costumen krijgen we ook reeds zicht op een aantal **illegale** caféspele.*

Zo was het verboden om met 'de terynghen te spelne'. Indien men hierbij ook nog voor geld speelde, was de boete 3 pond.

So wie zate daer men eenich spel speilde met terynghen ende gheld leende omme gheld of up eenich panden, dat ware up de boete van iij lb parisis'.

Daarnaast was het ook verboden om te 'keghelen'. Cabaretiers die toch een kegelbaan aanlegden, kregen 3 pond boete. De kegelaars en zelf de toeschouwers kregen 20 schellingen boete.

We willen hier ook nog de regeling meegeven in het geval dat de klanten 'vergaten' te betalen.

1. Item , alle hosteliers, cabarettiers ende diere ghelycke personen zullen moghen **arresteren** ende letten huere gasten ofte huer goetd voorde teeringhen ende costen by hemlieden ende huere peerden of beesten aldaer gedaen tot zy van dien ghecontenteirt zullen zyn.
2. Ze mochten dus deze slechte betalers zelf aanhouden en vasthouden zolang deze niet betaald hadden. Item, taverniers, cabarettiers vercoopende openbaerlic aetschare ende vitaille zullen ghelooft zyn by eede te affirmerene huere ghelaghe ofte vercochte aetschare van eender reyse ende teenderwaerf verteert ende niet voordere. De herbergiers en consoorten zullen geloofd worden als ze bij eed een verklaring afleggen over de gemaakte onkosten.

3. Item, zo waer in eenighe taverne ofte hostelrie eenich ghelach verteert wert by poorters ofte inwonenden deser stede, de hosteliers, weert noch weerdomme en zullen up niemant voordere moghen innen dan elcx ghelaghe bedraecht, ten ware dat een of meer gheheel verantwoorde ende huere schult daerof maecte.

Wanneer de schuldenaars poorters van Iepers zijn, mag de waard slechts aan de persoon die de schulden maakte, deze vragen te voldoen, tenzij een andere persoon zich garant stelt voor de eerste schuldenaar.

4. Item, ende lieden van buuten tzamen commende in taverne ende in ghelaghe tzamen drynckende, indien eeneghe van hemlieden schieden van daer zonder betalen, de weerdt of tavernier zullen moghen verhalen huer ghelaghe up dander ghelachghenooten daer lancst blivende.

Wanneer echter het gezelschap uit buitenlieden bestaat, mag de waard de onkosten die iemand gemaakt heeft en die vertrokken is, aanrekenen aan de langst blijvende.

In deze costumen komen ook enkele artikelen voor waaruit blijkt dat er toen reeds sprake was van hoppeteelt in het Ieperse.

*Hiervan getuigt **artikel 8** dat het volgende bepaalt:*

Van beesten inder lieden **hommelen** ofte caerden – kaarden werden gebruikt in de textielindustrie – Item, dat niemant zijn beesten, tzij scapen, coyen ofte andere, laten gaen in andere lieden hommelen oft caerdden op boete van iij lb. pr.

Wat zoveel betekent als; dat niemand zijn beesten mag hoeden in iemands anders hoppe- of kaardenveld. Doet hij dat toch dan kreeg hij een boete van drie pond parisis.

Op de 28ste juni 1535 werd het artikel uitgebreid met:

... ende by nachte dobbel boete, ende elc es vanghere als boven, van alle welcke boetens den clagere ende overbringhere hebben sal tderde ende den heere de ij deelen. Ende niet min de scade te beteren ter ordonnantie van den wet.

Gebeurde de overtreding bij nacht, dan werd de boete verdubbeld. Iedereen kon dit misdrijf aangeven. De klager en de overbrenger kregen één derde van de boete en de schout eigende zich de andere twee derden toe. Daar naast diende de aangerichte schade nog betaald te worden.

***Artikel 49** bepaalde het volgende:*

‘item, dat niemant heumele lese sonder up zijn erve, up de boete van iij pond also dickent als ment bevynt.’

Wat zoveel betekent dat niemand hommel mag plukken dan op zijn eigen erf. Anders krijgt hij een boete van 3 pond, telkens men dit misdrijf vast stelt.

*Ook in de costumen van **Veurne** is er een artikel in diezelfde zin: ‘... Zoo wiens beesten bevonden worden in ander lieden vruchten, hommel, wydau...*

Het Gruuthuse-liedboek

Van het Gruuthuse – handschrift neemt men aan dat dit rond 1400 geschreven werd met liederen uit de 14de eeuw. We nemen hier drie van die liederen over die ook Poperinge zullen gezongen zijn.

Egidius

Egidius waer bestu bleuen
Mi lanct na di gheselle mijn
Du coors die doot du liets mi tleven
Dat was gheselschap goet ende fijn
Het sceen teen moeste ghestorven sijn

Nu bestu in den troon verheven
Claerre dan der zonnen scijn
Alle vruecht es di ghegheven

Egidius waer bestu bleuen
Mi lanct na di gheselle mijn
Du coors die doot du liets mi tleven

Nu bidt vor mi ic moet noch sneven
Ende in de weerelt liden pijn
Verware mijn stede di beneven

Ic moet noch zinghen een liedekijn
Nochtan moet emmer ghestorven sijn

Het soude een scamel mersenier

Het soude een scamel mersenier
Coopmansceipe leren.
Hi hiet Annin Tutebier,
Hi conste hem wel gheneren,
Daer hi sinen canis drouch,
Een joncfrauwe riepen ende soe louch:
'Comt hier na, goet meerseman!'

'Naelden! spellen! trompen! bellen!
Ic wil mijn merse hier neder stellen,
Laet zien of ic vercopen can.'

Als hi de scone vrouwe anesach,
Hi sprac: 'ic wil mijn merse ontslaen,

Ic hebbe ghetsantert al den dach,
In hebbe ene mite niet ontfaen.'
Sinen canis hi ontslouch:
'Joncfrauwe, nu souct al u ghevouch,
Want ic u wel der baten jan.'
Naelden! spellen! etc.

'Merseman' seidse, 'lieve gheselle,
Ic hebbe een cleine cokerkijn.
In vinde hier in no naelde no spelle
Die wel voughen soude daer in.
Hier sijn grote ende daer toe cleine,
Maer ic ne vinde niet dat ic meine.'
'Joncfrauwe, wat spellen wildi dan?'

'Naelden! spellen! trompen! bellen!
Ic wil mijn merse hier neder stellen,
Laet zien of ic vercopen can.'

'Joncfrauwe, ic hebbe een spellekijn,
Dan es niet aldus cleine.'
'Cnape, wel moeti comen sijn,
Ghi weit wel wat ic meine.
Wildi de spelle vercopen niet,
So leensce mi, of ghijt ghebiet!
Ic salt u lonen, bi sinte Jan!'

'Naelden! spellen! trompen! bellen!
Ic wil mijn merse hier neder stellen,
Laet zien of ic vercopen can.'

Hi nam de joncfrauwe bi der hant,
Si gingen onder hem beiden.
De spelle dat zoe te pointe vant,
Soene wilder niet of sceiden.
'Cnape, hout mi dit spelleldjn!
Het sal u wel vergouden zijn,
Want beter spelle ic nie ghewan!'
'Naelden! spellen! trompen! bellen!
Ic wil mijn merse hier neder stellen,
Laet zien of ic vercopen can.'

Ic sach een scuerduere open staen

Ic sach een scuerduere open staen
Eens avonts, als de mane sceen.
Als icker binnen waende gaen,
Stac ic mi jeghen enen steen.
In sacher niemen dan hem tween.

Daer zaghic twee witte been
Devotelike te Gode waert.
'Peinst om mi, zuster Lute!'
'Gherne, broeder Lollaert!

Mettien slopic ter duren in
Al achter eenen corentas
Daer hoordic dat dat zusterkijn
Den cokerduunschen zouter las.
Beede laghen zi int vlas.
De cucule, die daer upperst was,
Die docht mi draven als een paert.
'Peinst om mi' etc.

In den gheest studeirden zi
Dieper dan ic wel verstout.
De broeder bleeffe vaste bi,
Hem dochte hi was der zaken cont.
Nochtan en vant hi niet den gront.
Daer omme wart hi so onghesont,
Hi bleef verwonnen in de vaert.
'Peinst om mi' etc.

Mettien cesseirde dat ghescal.
Suster Luten bleef den prijs,
De broeder was verwonnen al.
Nochtan so was hi arde wijs.
Hi scudde sine cappe grijs.

Daer was Amelis ende Amijs,
Ja naer den gheesteliken aert!
'Peinst om mi' etc.

Goede spise ende goeden wijn
Brochte elc van hem beiden voort.
Ic riep: 'ic wils gheselle zijn,
Want daer ghebreict een derde acoort!'
Doe worden si also ghestoort,
Si vloont, sine spraken niet een woort.
So sere waren si van mi vervaert.
'Peinst om mi' etc.

De goede flasschen bleven daer,
Daer ic te drinckene of began.
Die wijn was zuver ende claer,
De spise die stont mi ooc wel an.
Hets recht dat men hem eere jan
Die Luten leven eerst began:
Daer nes gheen luumkin in ghespaert!
'Peinst om mi' etc

Luister naar een uitleg rond het Gruuthuuse-liedboek:

<https://www.youtube.com/watch?v=vKLG9gHd9g>

Rondom Egidius waar bestu bleben:

https://www.youtube.com/watch?v=9fti_enZ4_E

Aloette

https://www.youtube.com/watch?v=x8_4yxIHQYE

Wy willen van de kerels zingen

<https://www.youtube.com/watch?v=WwbbIB44TuE>

O soete natuere

https://www.youtube.com/watch?v=0DGTK_bpTfI

1410 - Een oliemolen te Poperinge -

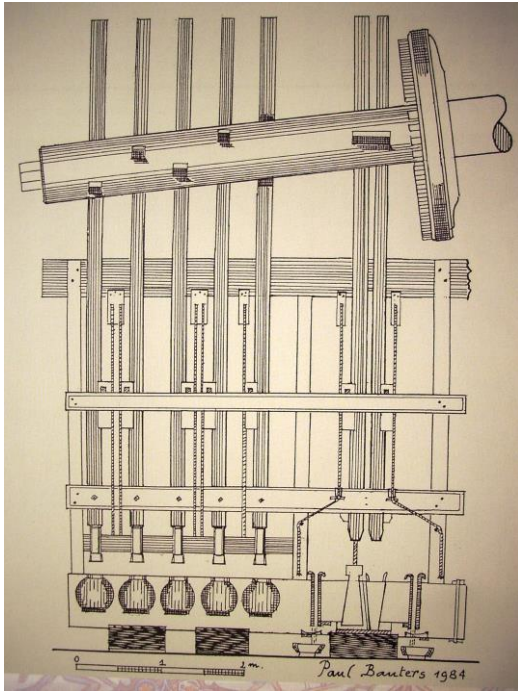

De akte nr. 2403 – tome VI nr. 45 – p. 59 – bij Haighneré, betreft een oliemolen te Poperinge. ‘12 maart 1410 – **Oliemolen** met 3 vierdelen grond gegeven in eeuwige eigendom aan 36 groten op Sint Jans midzomer en 36 groten op Sint Jans midwinter te betalen, gesitueerd in **de Peselhoek** van Poperinge.’

Verder krijgen we niet veel te lezen; alleen maar:

Wij, Willem Vander Coutre, Joris Ellebout, Kerstiaen Lodiic, Jan Loris ende Jacob Serbrugsone, sceipen van Poperinghes doen te wetene alle de gone die deisen chaertre.... En eindigen met – int jaer M CCCC ende tien den twellefsten dach in Maerte

De oliemolen waarvan sprake, stond blijkbaar op 3 vierdelen grond in de Peselhoek van Poperinge, waarmee we zeker zijn dat het hier om een windmolen ging.

Verder mogen we bijna zekerlijk stellen dat het hier de derde molen betreft langs het Reepke – zoals deze te zien is op de kaart van Deventer. Op deze deelkaart is het de bovenste, rechtse molen.

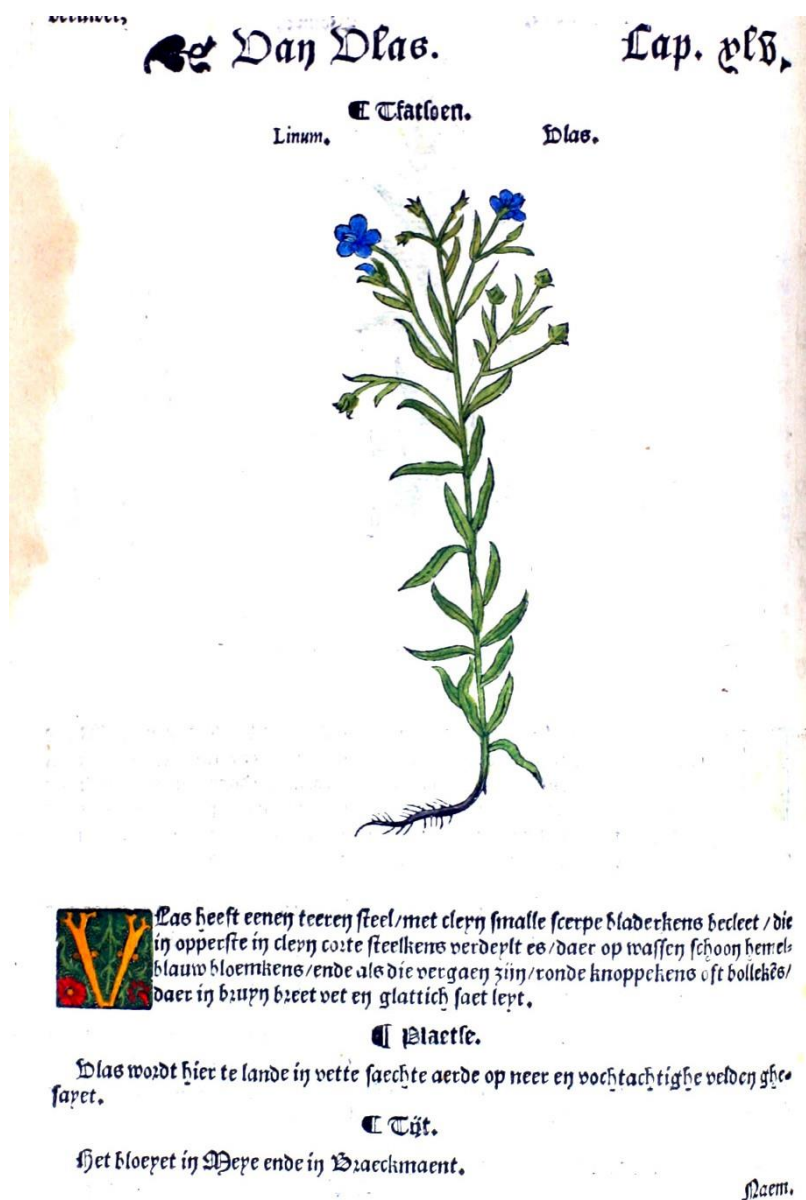
Paul Bouters schrijft in zijn boek 'Van zadelsteen tot zetelkruier':

.... Hoogstwaarschijnlijk verwierf de oliestaakmolen burgerrecht in de eerste helft van de 14de eeuw. De eerste vermelding in dat verband gaat over een oliestaakmolen te Sint-Martens-Latem in 1360. ... Oliestaakmolens blijken sterk beperkt gebleven te zijn tot Frans-Vlaanderen, tot het zuiden en het westen van West-Vlaanderen en tot het noordoosten van Oost-Vlaanderen. Elders was de densiteit veel geringer. De laatste molens van dat type verdwenen in de loop van de 20ste eeuw.

Het stampersblok – schets van Paul Bouters

In 1410 was het stamp of pottenblok, het belangrijkste deel van een olieslagmolen. Dit was een vierkant behakt olmenhouten stuk van ongeveer 3 tot 5 meter met een dikte van 0,70 x

0,70 meter. Het was tegen splijten versterkt met ijzeren klembanden. In het stampblok waren evenveel uitsparingen gehakt als er stampers waren. Ze hadden een appel- of een perenvorm en waren 40 tot 50 cm diep. De bodem ervan was met ijzer belegd. De voeten van de stampers waren eveneens met ijzer beslagen en ze zagen er uit als paardenhoeven. Door de ronde vorm van de potten werd bij het stampen het zaad enigszins omgekeerd, zodat het regelmatig geplet werd. De eerste twee stampers waren voor de voorslag bestemd. De laatste drie voor de naslag.

Verder schrijft Paul Bouters:
Olieslaan berustte op het breken, opwarmen en uitpersen van oliehoudend zaad. Kool-, raap- of sloorzaad en lijnzaad (vlas) kwamen in onze gewesten voor oliewinning in aanmerking. **Lijnolie** werd vooral gebruikt voor het

aanmaken van **verf**. De beroemde schilder Jan Van Eyck (1390 – 1441) uit de school der Vlaamse primitieven, maakte er wellicht het eerst gebruik van. Olieverf lag trouwens in het algemeen aan de basis van de zo vermaarde Vlaamse schilderkunst.

Verder werd er van lijnolie **zeep** gemaakt. Ze werd ook aangewend voor **verlichting** en na 1860, maar toen was de glorie van de oude oliewatermolens al voorbij, werd ze ook gebruikt voor het maken van linoleum. ... Lijnolie lag ten grondslag aan bepaalde zalven tegen brandwonden. **De lijnkoek**, het restproduct na het uitpersen van olie, was als **veevoeding** sterk in trek.

De lijnkoek zorgde er voor dat men meer rundvee winters op stal kon houden, dan in de tijden hiervoor.

Voor het uiterlijk en een lijstje van medische krachten van de plant gaan we te rade bij het kruidenboek van Dodoens uit 1554.

Van Vlas

Vlas heeft eenen teeren steel/ met cleyn smalle scerpe bladerkens becleet/ die in opperste in cleyn corte steelkens verdeylt es/ daer op wassen schoon hemelblauw bloemkens/ ende als die vergaen zijn/ ronde knoppekens oft bollekens/ daer in bruyn breed vet en glattich saet leyt.

Plaetse

Vlas wordt hier te lande in vette saechte aerde op neer en vochtachtighe velden ghesayet.

Tijt

Het bloeyet in Meye ende in Braeckmaent.

Naem

[82] Vlas wordt in Griecx ende in Latijn Linum gheheeten/ ende met dijen naem eest in der Apoteken bekent/ ende naer dijen naem coemet dat ghene dat van Vlas ghemaect wordt/ lijnen gheheeten wordt/ als lijnen doeck/ en lijnen laken. In Hoochduytsch heetet Flachs. In Franchois Lin/ naer den Latijnschen naem.

Natuere

Tsaet van Vlas dat in der medecijnen ghebruyckt wordt/ es werm tot in den iersten graet/ ende middelmatig in vochticheyt ende droochte.

Vlas op het veld – foto 2012

Cracht en werckinghe

A Lijnsaet in water ghesoden ende in een maniere van een pappe oft plaester ghebruyckt versaecht alle pijn en weedom/ het vermorwt alderhande coude herde geswellen/ apostumatien aen die ooren/ aen den hals/ en andere leden des lichaems.

B Lijnsaet met vijghen vermenght/ maeckt rijp ende doet uitbreken alderhande apostumatien. Het treckt oock doornen en splinters uut/ met die wortel van wilden Concommeren ghemenght/ ende daer op gheleyt.

C Lijnsaet heylt/ gheneest/ ende doet af vallen rouwe quade naghels aen handen en voeten/ met alzoo veel kersse ende wat huenichs daer op gheleyt. Het verdrijft oock alderhande vlekken ende plecken in daensicht alst rouw ghestooten ende daer op ghestreken wordt.

D Wijn daer Lijnsaet inne ghesoden es/ bescermt ende bewaert die sweeringhen dat zy niet en vervuylen oft innewaerts en eten/ als zy daer mede gewasschen worden

E Dwater daer Lijnsaet inne ghesoden es/ scrpt het ghesichte/ dicwils in die ooghen ghedruypt.

F Dit selve water met een clisterie in die dermen oft moedere ghedaen/ versuet die pijn en weedom der dermen ende der moedere/ ende heylt en gheneest dat in die selve leden ghequetst es.

G Lijnsaet met huenich vermenght ende inghenomen/ suyvert die borst ende versuet den hoest/ ende met rosynen gheten eest goet voor den ghenen die uitdrooghen.

Hindernisse

Lijnsaet inghenomen es der maghen quaet en teghen/ het belet het verteeren van der spijsen ende het maeckt veel wints.

Raap en koolzaadolie, zo schrijft Paul Bouters, werd vooral aangewend als **lamp en smeerolie**, onder meer voor taatspotten van molenstenen en koningsspillen van bovenkruiers. Ze kwam daarenboven in aanmerking als braad- en bakolie en er werd ook **zeep** van gemaakt.

Daarover schrijft Dodoens het volgende: Dat vijfste gheslacht van rooden Koolen datmen hier te lande **slooren** heet/ es dat aldercleynste ende schier een wildt gheslacht/ ende es van bladeren ende stelen veel minder dan dat ierste/ anders den selven gheslachte ghelijck. Dit gheslacht en wordt niet vele in die spijsse ghebruyckt/ maer wordt meest alleen ghesaeyt/ om sijn saet/ daer af datmen olie slaet diemen voor raepolie daghelijcx vercoopt.

In mindere mate werden beukennoten en andere oliehoudende zaden uitgeperst.

Uit blauw maanzaad (Papaver somniferum L.) ook kollebloemzaad, slaapbol of maankop genoemd, kon spijsolie of fijne schilderolie worden geslagen.

1411 - Daar zijn de Engelsen weer!

In de Kroniek van de 'Graefschape van Vlaenderen' schrijft men:

Int beghinsele van den jaere XIIIc ende XI begonsten die Inghelschen insghelicx ooc wederom up nieu (met texpireren van den bestande) talle canten die frontieren van Vranckerijcke ende van Vlaenderen te beroovene ende te verbarnene, also varre alst hemlieden mueghelick was, omme twelcke te belettene die Franchoyzen van stonden an bestand maecten een jaer lanck gheduerende, ende die hertoghe van Bourgoengnen meende wel (zonder eeneghe faute), in recompense van zijnder schade, reghelrecht, met alle zijne macht, voor die stede van **Calis** ghevallen thebbene, maer hy lietet (by middele van een nieuwen bestande van vijf jaeren).

1412 - Akte nr. 72 - 27 januari 1412 -

Rentebrief ten voordele van Sint Bertin van 8 pond parisis te betalen met Pinksteren met als borg een huis op de hoek van het kerkhof van de Sint-Bertinuskerk te Poperinge, van een grootte van 28 gemeten en half.

1413 - De Gasthuiszusters, de Penitenten en de pastoor

*De eerste bron waarin wij **de gasthuiszusters** effectief vinden- zo schrijft Opdedrinck - is uit het jaar 1413.*

Het is een bul van de paus Johannes XXIII die van 1410 tot 1415 de stoel van Rome bekleedde. Zij is gericht tot zes vrouwenkloosters in Vlaanderen, te weten te Veurne, Nieuwpoort, Ieper, Diksmuide, Sint Winoxbergen en Poperinge.

En het behelst een levensregel voor de zusters van de derde orde van Sint Franciscus, ontleend aan de voorschriften die opgesteld werden door Paus Niklaas IV op de 15de augustus 1289.

Wij lezen daarin, zo schrijft Opdedrinck:

Nu ist ghebuert dat van ons versocht is gheweest van weghe ons lieve kynders ende dochters, de broeders en zusters vande derde orden wylent by Sinte Françoys inghestelt.... Residerende in Vlaendre onder 't bisschopdom van Terwaene, ende bysondere inde plaetse ende steden Vuerne, Iper, Nieupoort, **Poperynghe**, Dixmude ende Berghen ... de maniere van doene hiernaer volghende. ...

Ondanks enkele verwoede pogingen, hebben we dit document tot heden niet kunnen vinden. Maar daarmee is alleszins aangetoond dat er in 1413 reeds een groep Franciscanessen actief waren te Poperinge.

*Aangezien er tot heden geen bewijzen zijn van andere kloosterorden in Poperinge, nemen we aan dat het deze zusters waren die zowel in **de Magdalena en het Gasthuis** de zieken verzorgden en in het gasthuis – in het passantenhuis 'De Beiaard' – de arme reizigers opvingen.*

Ook Meester Germain Schoonaert volgt deze redenering schrijft en in zijn artikel 'Onderwijsstructuren te Poperinge in de 16de eeuw' (Westhoek 2007 – nr. 3 – 4) het volgende:

Enkele grauwe zusters van het Sint Catharinaklooster te Sint Omaars vestigden zich vanaf 1413 in Poperinge.

Kristof Papin schrijft in zijn boek '7 eeuwen dienstbaarheid' het volgende:

We weten niet hoe de zusters in Poperinge aanbeland zijn. Aangezien de stichting van het Gasthuis uitging van de stedelijke overheid in samenspraak met de 'heer' van Poperinge, i.c. de abdij van Sint-Bertijns, valt het te veronderstellen dat deze laatste de zusters gevraagd hebben om zich te vestigen in de stad. Kwamen ze uit Sint-Omaars ?

De door Opdedrinck verspreide legende dat drie zusters zich 'zomaar' kwamen vestigen in de stad, mag naar het rijk der fabelen worden verwezen.

Wat wel vaststaat is dat ze aanvankelijk onder de noemer vallen van wat we gemeenzaam **de 'ordeloze' vrouwen** noemen.

M.a.w. we zijn er van overtuigd dat de zusters die in Poperinge in het Gasthuis actief waren niet tot de een of andere orde behoorden. Hun komst in Poperinge was dan ook een speciaal gegeven.

De abdij eigende zich, als 'heer' in de stad alle macht toe, wereldlijk en natuurlijk ook kerkelijk en we zien dat bisschop, aartsbisschop en paus weinig of niets in de pap te brokken hebben. Er is dan ook in de Poperingse geschiedenis een opvallend gebrek aan bronnen die uit die kerkelijke instellingen komen, precies te wijten aan deze almacht van de abdij.

Enkel in periodes waarin de macht van de abdij gecontesteerd werd zien we een poging van deze instellingen om een stuk van de verloren macht te gaan recupereren. En dat heeft zijn repercussies voor onze zoektocht naar de oorsprong van de zusters. De archieven van het bisdom Terwaan, het aartsbisdom Reims en zelfs van de abdij van Sint-Omaars reppen met geen woord over de Gasthuiszusters.

Maar dit stilzwijgen is juist verhelderend.

Niemand kreeg macht over de zusters en toen een tegenpaus in 1413 een reglement uitvaardigde dat het leven in de derde orde kloosters in de streek moest regelen, is het maar al de vraag of de Gasthuiszusters er zich vrijwillig aan onderwierpen.

De 'grauwzusters' Penitenten in de stad alvast wel. Alles heeft te maken met de in de 12de en 13de eeuw opgekomen vrouwenhaat in de kerk. Dubbelkloosters, tot dan toe populair, werden bijna gedwongen te splitsen en de gemeenschappen van vrouwen die er uit voortvloeiden kwamen gedwongen onder mannelijk toezicht. Ook waren de kloosterregels op maat van mannen geschreven en trokken vrouwelijke religieuzen ten strijde tegen die regels, maar de (mannelijke) haat tegen de andere sexe werd geïnstitutionaliseerd. De middeleeuwen zijn ontegensprekelijk hard geweest voor deze vrouwen.

De regel van Benedictus was in deze kringen de meest verspreide regel. Maar of men deze in Poperinge heeft gehanteerd is de vraag. Bij de inventaris van de kapel, opgemaakt in 1523, is enkel een '*cruys van S. Vincent*'. Geen spoor van eender welke andere heilige die een tipje van de sluier zou kunnen oplichten.

De steen met 1413 zoals hij ingemetseld is in de gevel van de Penitenten

Jan zonder Vrees, werd in 1413 uit Parijs verjaagd. De gevolgen bleven niet uit, hij kwam in botsing met de Franse koning Karel VI, waarbij het graafschap Artesië het slachtoffer werd. In juni 1414 rukten de Fransen op tegen Bapaume, Atrecht, Saint Pol, Lucheux en Hesdin. Het gebied werd hierbij zwaar geteisterd.